

เรื่องอจินไตย

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕
ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๕๕๔. ไม่มีนะ

ถาม : ข้อ ๕๕๕. เรื่อง “วิทยาศาสตร์กับศาสนาพุทธ” (คำถามนะ)
“วิทยาศาสตร์กับศาสนาพุทธ”

ขอปรึกษาถามเกี่ยวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ กับความเชื่อใน
พระพุทธศาสนาหน่อยครับ เพราะว่ามีหลายประเด็นที่อยากจะเข้าใจให้กระจ่าง

๑. ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงระยะเวลาในนรกอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นระยะทางที่นาน
มาก (นานก่อนบิกเบง) คำถามคือ การสังเกตรยะเวลาของนรก จะต้องใช้เวลายาวกว่า
เวลาเกิดในนรก คำถามคือจะอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างไร?

๒. ศาสนาพุทธก็มีสวรรค์และนรก (นรกมี ๑๘ ชั้น) และพระพุทธเจ้าเคยไป
เทศนาให้พระมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ คำถามคือ แบบนี้ต่างกับศาสนาอื่นๆ หรือไม่?

๓. การเวียนว่ายตายเกิดมีจริงหรือไม่? เนื่องจากวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ชี้ไปทาง
ที่ว่าจักรวาลกำลังจะให้ความร้อนไปเรื่อยๆ และในอนาคตจะใช้จนหมด และทำให้ไม่มี
สิ่งมีชีวิตเหลืออยู่อีกต่อไป (อนาคตที่ว่ายังสั้นกว่าเวลาในนรกในข้อที่ ๑ ด้วย) ดังนั้น
วิทยาศาสตร์หักล้างการเวียนว่ายตายเกิดหรือไม่?

๔. หรือว่าจริงๆ แล้วการหลุดพ้นคือการเข้าใจ (แต่ไม่ใช่เฉยชาต่อการเกิด แก่ เจ็บ
ตาย) จึงไม่ดีใจและเสียใจ แต่เข้าใจว่ามันเป็นไปตามกาลเวลา

๕. และหรือว่าจิตวิญญาณทั้งหลายก็ไม่มีจริง เพราะว่าถ้าเราปล่อยวางได้แล้ว คำว่าตัวเรา ของเรามันก็ไม่สำคัญ พอถึงขั้นนั้นก็ไม่เกี่ยวแล้วว่าใครจะเกิด จะตาย มันก็เป็นการเวียนว่ายตายเกิดเช่นเดียวกัน (๕ ข้อเนาะ)

ตอบ : เราจะพูดก่อน เราจะพูดเริ่มต้น เริ่มต้นจากการว่าในพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าพูดถึง “อินไตย อินไตย ๔ พุทธวิสัย กรรม ฌาน และเรื่องโลก เรื่องโลก เป็นอินไตย คำว่าอินไตยหมายความว่า ความรู้ของพระพุทธเจ้าแบบเป็นอินไตย คือ ลึกซึ่งกว้างขวางมากที่ความรู้ของเราจะเข้าถึงได้ ฉะนั้น คำว่าอินไตย จะบอกว่าคำว่า อินไตยปั๊บมันก็จะเป็นการปฏิเสธ อินไตยคือเอาความที่วาคาความหมาย จินตนาการไม่ได้ มาอ้าง แล้วจะหลบหลีกไป

ฉะนั้น เราจะพูดก่อน จะพูดก่อนว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องอินไตย เรื่องอินไตยบอกว่า จะเอาวิทยาศาสตร์มาจับว่ามันต้องเป็นอย่างนั้น กาลเวลาจะเป็นอย่างนั้น นี่เป็น วิทยาศาสตร์ เวลานี้เพิ่งมาตกลงกันได้เมื่อไม่กี่ร้อยปีนี่เอง แต่เดิมเวลาประเทศใดก็เป็น เวลาประเทศนั้น เวลากรีนิชเพิ่งมาตกลงกันได้เมื่อไม่กี่ร้อยปีนี่เอง ฉะนั้น เรื่องกาลเวลา วิทยาศาสตร์เพิ่งพิสูจน์ได้ พอพิสูจน์ได้ก็เอากาลเวลาไปจับ นี่คำว่าจับ จับเรื่องนรก สวรรค์ใช่ไหม? ทีนี้นรกสวรรค์ นรกสวรรค์เขาก็เทียบเคียง เทียบเคียงที่ว่าเขาบอกว่า ระยะเวลามันยาวกว่าบิกแบงอีกด้วย

ฉะนั้น คำว่าอินไตยไป คำว่าอินไตย วิทยาศาสตร์สิ่งที่เรายังพิสูจน์ไม่ได้มันอีก มากมาย พอพิสูจน์ได้แล้วมันก็เป็นทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ฉะนั้น วิทยาศาสตร์ ตอนนี้นำเอาวิทยาศาสตร์มาเกี่ยวกับพุทธศาสนา ว่าพุทธศาสนานี้กับความรู้ลึกลับลึกซึ้งของเราแล้ว ไหนล่ะ? ฉะนั้น ถึงเอาคำว่าอินไตยมาเป็นหลักการไว้ก่อน เพราะในหลักการพุทธ ศาสนา พระพุทธเจ้าบรรยายแล้ว บรรยายอย่างไรเราก็ไม่เข้าใจไป พอเราไม่เข้าใจปั๊บนี้ ไปไม่ในกำมือ ในพระไตรปิฎกนี่ไปไม่ในกำมือ แต่ความจริงอีกมหาศาลเลย

คำว่าอีกมหาศาล มหาศาลนี้ความรู้ นี่ไงแม้แต่ความรู้พระพุทธเจ้าก็เป็นอินไตย ที่เราไม่สามารถคำนวณได้ หรือรู้ทันได้ รู้เสมอได้ รู้ได้เท่าปัญญาขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า นี่คืออินไตย เรื่องโลกนี้เป็นอินไตย ทีนี้คำว่าอินไตย เพราะเราไป ลื่นสุดกันที่บิกแบง เวลามันเกิดบิกแบงมันก็สร้างจักรวาลใหม่ หลุมดำต่างๆ ใน วิทยาศาสตร์ไป

ที่นี้วิทยาศาสตร์ เห็นใหม่ ฉะนั้น สิ่งที่ว่าคำว่าอินไตย อ้างคำว่าอินไตยก่อน ถ้าเราจะตอบกันแบบว่าเอาทุกอย่างมารวมกัน เอาทุกอย่างที่จะเป็นสิ่งที่พิสูจน์เป็นวิทยาศาสตร์ทั้งหมดเราก็หลงทางไป เราจะหลงทางนะ เราจะหลงทางว่าทุกอย่างเป็นโลกหมดไป โลกกับธรรมมันไม่เหมือนกันหรือ ก็นิธรรมละเอียดยกกว่าโลกนี้เยอะนัก

ฉะนั้น ที่ว่าพอโลกนี่คือเรื่องวิทยาศาสตร์ พอวิทยาศาสตร์ปั๊บ เอาวิทยาศาสตร์เป็นตัวหลักใช่ไหม? เราก็ต้องพิสูจน์กันทางวิทยาศาสตร์ ใช้เวลาพูดธรรมะนี่ก็พูดให้เป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์เพื่อเราจะเข้าใจได้ แต่วิทยาศาสตร์มันไม่มีสื่อ ไม่มีทฤษฎีที่จะอธิบายเรื่องนี้ได้ ถ้ามันไม่มีทฤษฎีอธิบายเรื่องนี้ได้ปั๊บเราก็บอกว่าวิทยาศาสตร์พิสูจน์จนล้มล้างการเกิด การตาย ถ้าเราเข้าใจแบบนั้นเราก็เข้าใจเรื่องโลกไป

ฉะนั้นคำว่าอินไตย อินไตยมันไม่มีคำ ไม่มีสื่อที่สามารถจะสื่อให้คนเข้าใจได้ ฉะนั้น ไม่มีสื่อให้เข้าใจได้ นี่เอาอันนี้เป็นหลักไว้ก่อน ถ้าอันนี้เป็นหลักไว้ก่อนนะ พอเรื่องศาสนากับวิทยาศาสตร์ปั๊บ ก็เอาวิทยาศาสตร์เป็นหลัก เอาโลกเป็นหลัก พอเอาโลกเป็นหลักก็พิจารณาไป พูดไปมันก็เลยวนอยู่ในอ่างของโลก มันไม่เข้าสู่ธรรม ฉะนั้น มันเป็นธรรมไปไม่ได้ แล้วพูดอย่างนี้เพื่อให้เห็นว่าธรรมะสูงส่งกว่าโลกมากนัก ธรรมะสูงส่งกว่าวิทยาศาสตร์มากนัก

ฉะนั้น ถึงบอกว่าถ้าสิ่งวิทยาศาสตร์ ธรรมะที่ยังเอามาพิสูจน์ได้ถึงว่าอินไตยเหนือการคาดหมายเหนือการจินตนาการของโลกทั้งหมด ฉะนั้น พูดอย่างนี้เอาไว้เพื่อเวลาไม่ใช่เอาเรื่องอย่างนี้มาเหยียบย่ำ ไม่ใช่เอาเรื่องอย่างนี้จะมาตรวจสอบศาสนาอยู่ตลอดเวลาไป แล้วคนที่อธิบายไม่ได้มันก็เลยติดขัดกันไปหมดไป แล้วเขาก็เลยใช้คำว่า “อินไตย” พออินไตยเสร็จปั๊บทีนี้ก็จะเข้ามาเรื่องความจริงแล้ว

อินไตยไว้ก่อน เพราะเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ แม้เป็นความจริงพระพุทธเจ้าก็ไม่พูด พูดแล้วไม่เป็นประโยชน์กับใคร แล้วเอาเรื่องอย่างนี้มาถาม แล้วถ้าพระปฏิบัติแล้ว แล้วถ้าพระแบบว่าเขามีความชำนาญมันก็จะเสียหายว่าพูดไม่ได้ไปไหน ฉะนั้น เรื่องอินไตย ถึงเป็นความจริงก็ไม่ต้องพูด ถึงความจริงก็ไม่ต้องรู้ เพราะมันไม่เป็นประโยชน์ มันจะเป็นประโยชน์ต่อเมื่อมันจะแก้ทุกข์เรานี้ แก่ความรู้สึกนึกคิดในหัวใจเรานี้ อันนี้ถึงเป็นประโยชน์

ถาม : ๑. ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงระยะเวลาการก่ออย่างชัดเจน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานมาก นานก่อนบิกแบง คำถามคือ การสังเกตระยะเวลาของนรก จะต้องใช้เวลายาวกว่าเวลาเกิดในนรก คำถามคือ จะอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างไร?

ตอบ : อธิบายปรากฏการณ์อย่างนี้ มันก็เป็นอธิบายปรากฏการณ์โดยที่ว่างค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไปบุพเพนิวาสานุสติญาณ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไปไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีต้น ไม่มีปลาย มันไปได้ไม่มีที่สิ้นสุด นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนา เห็นไหม ปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วสร้างสมบุญญานิการมา สร้างบุญญานิการมาตลอด

ที่นี้สร้างบุญญานิการมาตลอด เกิดตายๆ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย อันนี้เป็นความจริงไหมล่ะ? อันนี้เป็นความจริงนะ แล้วก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะพยากรณ์มาว่าจะจะเป็นพระโพธิสัตว์ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยทกนรกอเวจีมา นี่ใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยทกนรกอเวจีมานี้ก่อนบิกแบงไหมล่ะ? มันเนิ่นนานขนาดไหนล่ะ? ที่นี้พอมันเนิ่นนานขนาดไหนแล้วนี้ การอธิบายมันต้องอธิบายกามภพ รูปภพ อรูปภพ

กามภพ ภพตั้งแต่กามลงมา ตั้งแต่เทวดาลงมา เทวดาเสวยกามทั้งหมด ผู้ที่เสวยกามนี้กามภพ รูปภพ อรูปภพนี้สามโลก สามโลกธาตุ ถ้าสามโลกธาตุ แต่เราในโลกเดียวแล้วโลกเดียวนี้นะ ในกามภพก็แก้อั๊กพมมนุษย์ ให้อั๊กตายังไม่เห็น นี่ใจเทวดา อินทร์ พรหมมันก็แตกต่างกันแล้ว ถ้าเทวดา อินทร์ พรหม แล้วมนุษย์มันแตกต่างกัน แล้วกาลเวลาก็แตกต่างกัน แผลงวันนะ คุณสิแบบว่าแผลงวันบางชนิดอายุแค่วันเดียว มนุษย์ร้อยปี เตาที่ร้อยปี นี่เวลามันก็แตกต่าง ชีวิตมันแตกต่างหมด แตกต่างหมดแล้วนรกล่ะ?

ที่นี้นรคนี้นะอยู่ในอบายภูมิ ถ้าอบายภูมิมันเป็นโลกของจิตวิญญาณเหมือนกัน ถ้าโลกของจิตวิญญาณ เวลามันยาวไกลอย่างนี้เพราะ เพราะคำว่าบิกแบงนี่นะ ไซ้คำว่าบิกแบง แต่เวลาในพุทธศาสนานะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญานิการมา สร้างบุญญานิการมายาวนานมาก ที่นี้คำว่าสร้างบุญญานิการมายาวนานมาก เพราะยาวนานมาก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ข้างหน้า มันมีสัญญากับใจ มันไม่ใช่ไม่มีสัญญากับนะ

นี่ภัทรกัปคือพระพุทธเจ้า ๕ องค์ แล้วอนาคตวงศ์พระพุทธเจ้าอีก ๑๐ องค์ พอพระพุทธเจ้าอีก ๑๐ องค์แล้วนี่มันมีสูญกัป สูญกัปหมายถึงว่าเวลาไม่มีศาสนา ไม่มีสิ่งต่างๆ แม้แต่ในภัทรกัป ในภัทรกัปพระพุทธเจ้า ๕ องค์ นี่เวลาที่พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ในพระไตรปิฎกนะ เวลาพระพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้ นี่สิ่งที่เป็นของเดิมพระพุทธเจ้าต่างๆ แบบว่ามันจะย่อยสลายไป แล้วควัตถุติ นี่พระพุทธเจ้าแต่ละองค์มาตรัสรู้มันต้องพร้อมเสมอ นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงมีหนึ่งเดียวในพระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ซ่อนได้ พระปัจเจกพุทธเจ้าต่างคนต่างรู้ขึ้นมาพร้อมๆ กัน แต่พระพุทธเจ้ามีหนึ่งเดียว

ถ้าพระพุทธเจ้ามีหนึ่งเดียว ทีนี้เวลาสูญกัป คำว่าสูญกัป ทีนี้คำว่าบิกเบง บิกเบงนี่เอาบิกเบงมาเทียบ คือเอาโลกเป็นใหญ่ เอาโลกมาเทียบไว้ทั้งหมดใน คำว่าบิกเบง เวลาเกิดกรณีบิกเบงต่างๆ ยังไม่มีมนุษย์ใช่ไหม? ยังไม่มีต่างๆ ใช่ไหม? สูญกัป แล้วสูญกัปล่ะ? นี่ไปบอกว่าไบไม่ในกำมือกับไบไม่ในป่า นี่พูดถึงถ้ามีหลักมีเกณฑ์นะ แต่ถ้าไม่มีหลักมีเกณฑ์ เราก็จะเอาบิกเบง คือว่าเอาจุดกำเนิดของโลกเป็นที่ตั้ง แต่จุดกำเนิดของทิพย์ จุดกำเนิดของเทวดา อินทร์ พรหมไม่เกี่ยวหรือ?

นี่เงี้ยวไปเที่ยวสวรรค์กัน เขาไปสวรรค์กัน เขาไปเที่ยวสวรรค์กัน ไอ้สวรรค์มันก็มีของสวรรค์นั่นแหละ แต่คนที่ไปเที่ยวๆ นั้นมันไม่ใช่เรื่อง แต่พูดถึงเวลาคนเขาไปอวกาศ สวรรค์มันอยู่ที่ไหน? จรวดมันไปรอบจักรวาลนู่น มันไปเจอสวรรค์ที่ไหน? มันไม่เจอ เป็นไปไม่ได้ การข้ามมิติมันไม่มี แต่ถ้าจิตมันมีของมัน ทีนี้คำว่านรกก็เหมือนกัน นรกมันไปอีกเรื่องหนึ่ง ทีนี้เวลาที่ยาวนานมาก ยาวนานมาก ยาวนานมากกว่านี้ เพราะพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ แล้วมันจะเป็นสูญกัป เพราะภัทรกัปก่อนแล้วสูญกัป สูญกัปแล้วก็อนาคตวงศ์ขึ้นมาอีก ยังมีไปเรื่อยๆ

นี่เงี้ยวเป็นอินไตยเงี้ยว โลกนี้เป็นอินไตยเงี้ยว ทีนี้คำว่าบิกเบงพิสูจน์กันอย่างนั้น แม้แต่ในจักรวาลนี้ ดาวที่ประเสริฐ ดาวที่มหัศจรรย์ที่สุดไม่ต้องไปดูที่ไหนเลย โลก! โลก! เพราะโลกเป็นสิ่งที่มีชีวิต โลกนี้มหัศจรรย์ที่สุด โลกนี้มีมวลสาร ไม่มีดาวดวงไหนเหมือนโลก ไม่มีหอรอก โลกนี้ดาวดวงไหนมันจะมี อันดับหนึ่งเลย ดวงอาทิตย์ก็ยังมีโลกไม่ได้ แต่ดวงอาทิตย์ให้พลังงานนั่นแหละ แต่ดวงอาทิตย์ สิ่งมีชีวิตมันไม่มี ทีนี้บอกว่า

ปรากฏการณ์อย่างนี้จะอธิบายอย่างไร? ปรากฏการณ์ที่ว่าเอาบิกแบงมาเป็นตัวหลักใช้ไหม? แล้วเวลาในนรกล่ะ? ในนรกมันเกิดเวลายาวนานขนาดไหน?

ฉะนั้น เวลาพระพุทธเจ้าตรัสรู้เนะ นี่หลงตาท่านพูดบ่อย ว่า “นรก สวรรค์มีไหม?” นรก สวรรค์มันมีของมันมีอยู่แล้ว มันเป็นอย่างนั้นเอง แล้วพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้คือของอย่างนี้มันมีของมันเป็นอย่างนี้ ไม่มีใครสร้าง ไม่มีใครทำมันขึ้นมา มันมีของมันเพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอายุ ๘๐ ปีใช้ไหม? แล้วนรกมันมีมาก่อนหน้านั้นหรือเปล่า? ทุกอย่างมันมีมาก่อนหน้าที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ทั้งนั้นแหละ แล้วพระพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงได้ไปรู้เรื่องอย่างนั้น ของที่มันมีอยู่ ของที่มีอยู่ที่เป็นความจริง

นี่พุทธศาสนาไง ถึงว่าโลกนี้เป็นอินไตย โลกนี้เป็นอินไตย อย่าเอาเรื่องอินไตยมาเป็นตัวตั้ง อย่าเอาสิ่งนี้เป็นตัวตั้ง แต่ความจริงอันนี้ต่างหากที่เป็นตัวตั้ง ถ้าเป็นตัวตั้ง มันจะพิสูจน์ได้ต่อเมื่อหลับตา ต่อเมื่อภาวนา ต่อเมื่อจิตมันเข้าไปรื้อค้น แม้แต่พวกฤษีชีไพรระลึกลือตชาติได้เขาก็สาวเรื่องนี้แล้ว แต่สาวไปแล้วไม่มีวันจบ

เรื่องนรก สวรรค์ เรื่องการเกิด การตาย เรื่องเวียนตายเวียนเกิดนี้ไม่มีวันจบนะ แล้วแก้กิเลสไม่ได้ เวลาแก้กิเลสจริงๆ ขึ้นมา พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ อริยสังคตต่างหากแก้กิเลส มรรคญาณนี้แก้กิเลส พอแก้กิเลสแล้ว พอจบแล้ว เรื่องอย่างนี้เห็นหมดเลย ถ้าไม่รู้อย่างนี้มันก็ต้องสงสัย ถ้าสงสัยมันเป็นพระอรหันต์ได้ไหม? พระอรหันต์สงสัยในเรื่องการเกิด การตายไหม? พระอรหันต์สงสัยเรื่องอะไร? เรื่องอริยสังคตไม่สงสัย แต่พระอรหันต์สงสัยในเรื่องโลกๆ

นี่เรื่องโลกพระอรหันต์สงสัยนะ เพราะอะไรรู้ไหม? เพราะเดี๋ยวก็ตัดถนนใหม่อีกแล้ว ก็ตั้งชื่อใหม่ ถนนนี้ชื่ออะไรนะ เดียวก็เปลี่ยนชื่อแล้ว สมมุติบัญญัติมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่อริยสังคตไม่มีวันเปลี่ยน สังขะในหัวใจไม่มีวันเปลี่ยน พระอรหันต์ไม่สงสัยในการเกิดและการตายเลย ทำลายได้หมดเลย แล้วสิ่งที่มันไม่เกิดไม่ตายมันมาจากไหน? นี่มาจากไหน นี่มันก่อนบิกแบงด้วย อันนี้พูดถึงข้อที่ ๑. นะ

ถาม : ๒. ศาสนาพุทธก็มีสวรรค์และนรก นรกมี ๑๘ ชั้น และพระพุทธเจ้าเคยไปเทศนาให้พระมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ คำถามคือ แบบนี้แตกต่างกับศาสนาอื่น ๆ หรือไม่?

ตอบ : แตกต่างมหาศาล แตกต่างราวฟ้ากับดิน แตกต่างกันหมด เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่พยากรณ์เอง เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“เราเป็นพระอรหันต์ เราเป็นศาสดา ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า ตถาคตประเสริฐที่สุด”

ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า ตถาคตประเสริฐที่สุด เราไม่เคยเห็นใครเลยจะประเสริฐกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปัญญาตนว่าเป็นพระอรหันต์ไง เวลาไปเทศน์ธัมมจักกฯ กับปัญจวัคคีย์

“เราไม่เคยตรัสรู้ เราก็บอกว่าเราไม่ตรัสรู้ เดียวนี้ตรัสรู้แล้วให้เงี้ยหลุงฟัง”

พระพุทธเจ้าประกาศตัวเองว่าเป็นพระอรหันต์ตลอด แล้วมีเหตุมีผลตลอด แต่ศาสนาอื่นมันไม่มี นี่ไงแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน ฟ้ากับดินหมายความว่าพระพุทธเจ้ารู้จริง แต่ในศาสนาอื่นๆ รู้แบบวิทยาศาสตร์ แบบโลก แบบโลก เพราะเขาไม่ได้บอกว่าชีวิตนี้มาจากไหน? จิตเกิดอย่างไร ดายแล้วไปเกิดที่ไหน

นี่เวลาในนครราชคฤหณะ เวลาเศรษฐีในราชคฤหณะตายไป เวลาตายไปไหนพระโมคคัลลานะไปรู้ไปเห็นมา แล้วมาบอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกรับประกัน รับประกัน นี่ไงศาสนาพุทธยังยืนขึ้นมา ยังยืนขึ้นมาเพราะรู้ เพราะเห็น ไปไหนรู้หมดใจ รู้ด้วยความจริงนะ

ถาม : แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ อย่างไร?

ตอบ : ศาสนาอื่นๆ ตายแล้วก็ไปรวมกันที่เดิม ตายแล้วก็ไปไหน ต้องอ้อนวอนขอ นี่เป็นศาสนาอื่นๆ ฉะนั้น เรื่องศาสนานี้ไม่ลงลึก เพราะลงลึกแล้วมันกระทบกระเทือนใจไหม? เพียงแต่ว่าศาสนาที่พระพุทธเจ้าไปเทศนาควาดีดั่งดีพระพุทธเจ้าไปจริงหรือเปล่า? พระพุทธเจ้าทำจริงหรือเปล่า? ไปโปรดพระมารดา เพราะอะไร? เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะให้เป็นตัวอย่าง จะทำเป็นตัวอย่าง เห็นไหม

เวลาพระโมคคัลลานะเห็นว่าในเรื่องของกามทำให้มันมีความเสียหายมาก บอกว่าจะไปช่วยเขาช่วยไม่ได้ บอกช่วยไม่ได้ กรรมนี้มันมหาศาลนัก มันใหญ่กว่าแผ่นดิน

แผ่นดินเป็นอย่างไรวะ? เหาะขึ้นไปไง พระพุทธเจ้าสั่งไว้ละ บอกว่าถ้าเหาะขึ้นไป เห็นโลกนี้เล็กเท่าใบมะขาม อย่าไปอีกมันจะหลุดออกไป เหาะขึ้นไปมองโลกเท่าใบมะขามเท่านั้นแหละ สุดท้ายแล้วหลุดออกไป พระพุทธเจ้าอีกจักรวาลหนึ่งมาส่ง

ฉะนั้น พอมากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุศกับังค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไฉ

“โอ้อโฮ โทษของกามทำไมมันรุนแรงขนาดนี้? โทษของกามทำไมมันใหญ่โตขนาดนี้?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “เธอพูดอย่างนี้ไม่ถูกนะ เพราะเราตถาคตก็เกิดจากกาม เกิดจากพ่อแม่เหมือนกัน”

กาม เห็นไหม เกิดจากกาม เกิดจากพ่อ จากแม่ แต่เอาสิ่งที่ว่าเรื่องพ่อแม่ให้มาสร้างคุณงามความดี ฉะนั้น เวลาที่ไปดาวดึงส์เพื่อไปเอาแม่ เห็นไหม นี่ไงทำเป็นตัวอย่างเวลากลับไปบ้าน กลับไปราชวังไปเอาพระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระอรหันต์ ไปเอาสามเณรราหูออกบวช เอานางพิมพาออกบวช เป็นพระอรหันต์หมด แล้วก็มาเอาแม่บนดาวดึงส์เป็นพระอรหันต์หมด

นี่ไงพอเอาแม่บนสวรรค์ บนดาวดึงส์ แล้วเวลามันตรงกันไหมล่ะ? นรก ๑๘ ขุมกับพระมารดาตรงกันไหมล่ะ? อนาคตังสญาณของพระพุทธเจ้ารู้ก่อนนะ จะไปโปรดใคร จะไปสอนใคร นี่คิดว่าจิตใจควรแก่การงานไหม? เขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อ แล้วเชื่อแล้วจะเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์

ฉะนั้น มันแตกต่างกันศาสนาอื่นๆ เพราะ เพราะจิตของพ่อ ของแม่ จิตของเรา จิตของลูก จิตของหลาน จิตของใครก็จิตดวงนั้น จิตดวงไหนก็เป็นจิตดวงนั้น เวียนตายเวียนเกิดตามจิตดวงนั้น แต่จิตดวงนั้นเวียนไปในวัฏฏะ เวียนไปในนรก ในสวรรค์ ในพรหม เกิดมาเป็นมนุษย์เวียนตายเวียนเกิดไฉ แล้วเวียนตายเวียนเกิด เห็นไหม ในสมัยพุทธกาลมีบางลัทธิ ถ้าเกิดเป็นคนก็เกิดเป็นคนตลอดไป ถ้าเกิดเป็นสัตว์ก็เกิดเป็นสัตว์ตลอดไป ถ้าเกิดเป็นอย่างนั้นก็เกิดเป็นอย่างนั้น ก็ไม่ใช่ เดี่ยวเกิดเป็นคน

ดูจิตพระกัสสปะ เห็นไหม นี่ศพยังไม่ได้เผา ไม่ได้เผาเพราะชาติหนึ่ง ชาติหนึ่ง เป็นคนเลี้ยงช้าง แล้วพอคนเลี้ยงช้าง นี่ช้างแสนรู้มาก กษัตริย์ก็รำลือนัก พอรำลือนักก็ บอกว่าให้อาช้านั้นเข้ามา ให้สั่งให้ได้จริงๆ เอาเหล็กแดงๆ เเผาจนแดงเลยนะ แล้วสั่ง บอกให้คนเลี้ยงช้าง บอกว่าให้ช้างเข้าไปกอดเหล็กแดงๆ นั้น สมัยนั้นพระกัสสปะเป็น นายคนเลี้ยงช้างนั้น บอกกับช้างว่า

“วันนี้เป็นวันที่เรากับช้างคนใดคนหนึ่งต้องเสียชีวิต ถ้าช้างกับเรา ถ้าเราสั่งแล้ว ถ้าช้างรักชีวิตก็ให้ช้างกลับไป แต่ถ้าช้างเข้าไปกอดเราก็คือชีวิตรอด”

นี่คนที่มึนธรรมนะ ไม่ใช่สั่งให้ช้างเข้าไป แต่กษัตริย์สั่ง พอสั่งก็บอกกษัตริย์สั่ง แล้ว ฉะนั้น เราก็อสั่งช้าง ช้างมันเดินเข้าไปนะ แล้วมันไปกอดเหล็กแดงๆ กอดเลย กอด จนมันตาย กรรมอันนั้นนะ กรรมอันนั้นพระกัสสปะศพยังไม่ได้เผาไป รอช้างตัวนี้ ช้าง ตัวนี้ว่าจะมาเป็นพระศรีอริยมุตไตรย มาเกิดแล้วจะเอาศพพระกัสสปะมาเผาบนฝ่ามือ

นี่นรก สวรรค์ใหม่? มันแตกต่างกันไหม? กาลเวลามันจะลงตัวกันอย่างไร? นี่เวร กรรมมันมี เรื่องของกรรม พระพุทธเจ้าถึงบอกว่าให้เชื่อเรื่องกรรม กรรมก็เป็นอินไตย อินไตย เห็นไหม อินไตยเรื่องพุทธวิสัย เรื่องโลก เรื่องฌาน เรื่องกรรม อินไตย ๔ นี้ เป็นอินไตยๆ

ถาม : นี่ศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาอื่นอย่างไร?

ตอบ : แตกต่างมหาศาล แตกต่างเพราะศาสนาพุทธมีข้อเท็จจริง พระพุทธเจ้า รู้จริง แล้วทำได้จริง พอทำได้จริง ฉะนั้น เพราะทำได้จริงถึงเป็นศาสดา ถึงเป็นผู้รู้จริง เพราะผู้รู้จริง ถ้าพูดถึงว่ารู้หรือยังไม่รู้ รู้จักจะความจริง อริยสัจก็สั่งสอนอย่างที่มาสั่งสอน พวกเรานี่แหละ แต่ด้วยคุณธรรมของพระพุทธเจ้านะ เวลาแสดงอภินิหารต่างๆ อันนั้น มันเกิดจากที่ว่าอภิญญา ๖ อภิญญา ๖ นี่มันเกิดจากบุญคุณุญธิการที่สร้างมามหาศาล

ฉะนั้น ถึงว่านรก สวรรค์เป็นเรื่องวงใน วงที่คนปฏิบัติเขาู้จริง เขาไม่พูดออกมา เขาจะพูดกับคนที่รู้จริงกัน เพราะรู้จริงมันเป็นเรื่องความจริงใจ ถ้าพูดออกไปทางโลก แล้วต้องพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ โอ้โฮ ก็นี่ไงที่พระพุทธเจ้าบอกพระโมคคัลลานะ มี เศรษฐีในสมัยพุทธกาลสงสัยว่าพระอรหันต์มีจริงหรือเปล่า? สมัยพุทธกาลนั้นก็ยังสงสัย

อยู่ พอสงสัยก็เอาบาตรไม้จันทน์ทำอย่างศิเลย แล้วผูกไม้ไผ่ ๒ ลำต่อขึ้นไป แล้วประกาศว่า

“ถ้ามีพระอรหันต์จริงขอให้เหาะขึ้นไปเอาบาตรไม้จันทน์นั้น”

นี่พูดอยู่อย่างนั้นแหละ แล้วบาตรไม้จันทน์ก็อยู่อย่างนั้น เขาก็เลยเสียใจบอกพระอรหันต์ไม่มี พระโมคคัลลณะกับลูกศิษย์บิณฑบาตทุกวัน พระโมคคัลลณะบอกให้ลูกศิษย์เหาะขึ้นไปเอาสิ ลูกศิษย์ก็บอกให้พระโมคคัลลณะเหาะขึ้นไปเอาสิ ตอนนั้นพระพุทธรเจ้ายังไม่บัญญัติเรื่องอวดอุตตริมนุสสธรรม ยังไม่ได้บัญญัติใจ นี่ก็เก๋กันอยู่อย่างนั้นแหละ สุดท้ายแล้วลูกศิษย์ของพระโมคคัลลณะเหาะขึ้นไป เหาะขึ้นไปแล้วก็หยิบบาตรไม้จันทน์นั้น แล้วก็เหาะรอบ ๓ รอบ อู๋ เขาดีใจว่าพระอรหันต์ยังมีอยู่ พระอรหันต์มีอยู่

นี่เขาพิสูจน์กันโดยทางโลกไง เขาไม่ได้พิสูจน์กันด้วยอริยสัจ เขาพิสูจน์ด้วยฤทธิ์ ฉะนั้น เวลาใครจะมาใส่บาตรนะเขาต้องบอกว่าเหาะให้ดูก่อน เหาะให้ดูก่อน จนเรื่องนี้มันร่ำลือถึงพระพุทธรเจ้าไง พระพุทธรเจ้าถึงเรียกพระโมคคัลลณะกับลูกศิษย์มา พอพูดมาเขาก็บอกเรื่องนี้เกิดอย่างไร? เกิดเพราะด้วยศรัทธาของเขา ด้วยอยากให้เขารู้ได้ก็เหาะขึ้นไปเอา พระพุทธรเจ้าเทศน์นะ

“โมฆะบุรุษ ทำไม่ถูกต้อง ทำไม่ดิงาม เอาบาตรนั้นให้มาทาบทำลายซะ”

นี่ทำลายหมดเลย แล้วบัญญัติห้ามใจ ถ้ามันมีอย่างนั้นบ๊ีบ ต่อไปพระก็ต้องทำอย่างนั้นตลอด แล้วศาสนา มันจะอยู่ได้อย่างไร? เพราะคนที่ทำไม่ได้มันเยอะเยอะไป ถึงบัญญัติใจ พอบัญญัติไว้ไม่ให้ทำๆ ฉะนั้น คนที่เขาู้จริงของเขา เขาทำของเขาได้จริงเขาจะพูดกันในกลุ่มผู้รู้ เหมือนกับผู้ที่เขาู้กัน มันก็เป็นเรื่องปกติ เขาคุยกันได้ เขาู้กันได้ แต่ผู้ที่ไม่รู้ก็คือไม่รู้ แต่ตอนนี้มันมีแต่กระซิบๆ กันนี่เยอะ กระซิบๆ กระซิบๆ แล้วมันไม่จริง แต่ความจริงนะเขาู้กัน

นี่พูดถึงว่าเขาพูดถึงไปสวรรค์ไง ไปสวรรค์ อย่างนี้เป็นศาสนาพุทธ แล้วมันแตกต่างกับศาสนาอื่นๆ อย่างไร? ศาสนาอื่นๆ มันเป็นศาสนา มันเป็นความเชื่อ มันเป็นลัทธิว่าเขาทำกันอย่างนั้น แต่ถ้าเป็นพุทธศาสนา เวลาทำเข้าไปนะถึงเรื่องหัวใจ แล้วถ้า

ครูบาอาจารย์มีหรือไม่มีมันวัดกันตรงนี้ ถ้ามีมันแก้ไขได้หมด มันแก้ไขสิ่งที่เป็นไปจากภายใน

นี่พูดถึงว่า ขณะที่ว่าพระพุทธเจ้าไปบนดาวดึงส์ แล้วจะแตกต่างกับศาสนาอื่นอย่างไร? เวลาภาคินะ ไอ้เนื้อเรื่องบารมีของพระพุทธเจ้า ยกไว้ห้องคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเป็นอินไทย เราเอาสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอริยสัจ สอนเรื่องมรรค สอนเรื่องทำคุณงามความดีของเรา อันนี้มาเป็นที่ตั้ง แต่สิ่งนั้นมันเป็นคุณสมบัติที่พระพุทธเจ้าท่านมีของท่าน

ถาม : ๓. การเวียนตายเวียนเกิดมีจริงหรือไม่? เนื่องจากวิทยาศาสตร์ปัจจุบันได้ชี้ไปในทางที่ว่าจักรวาลกำลังจะใช้ความร้อนไปเรื่อยๆ และในอนาคตจะใช้จนหมดและทำให้ไม่มีสิ่งมีชีวิตเหลืออยู่อีกต่อไป อนาคตที่ว่ายังสั้นกว่าเรื่องของนรก ดังนั้นวิทยาศาสตร์หักล้างการเวียนตายเวียนเกิดหรือไม่?

ตอบ : ขนาดในปัจจุบันนี้ะ ทางวิทยาศาสตร์ เช่นทางการแพทย์เทคโนโลยีสูงขนาดไหน? ตอนนี้นะ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเข้าโรงพยาบาลเอกชน ถ้ามีเงินนะเขาเลี้ยงไว้ทั้งนั้นแหละ เทคโนโลยีเขาเลี้ยงชีวิตไว้เลยนะ แต่เลี้ยงไว้ไม่ตลอดหรอก เลี้ยงไว้ด้วยเทคโนโลยีไง เลี้ยงด้วยเครื่องมือแพทย์ไง แต่จริงๆ ชีวิตมันคืออะไรล่ะ? ก็เลี้ยงไว้เช่นนั้นแหละ จิตวิญญาณก็อยู่อย่างนั้นแหละ แล้วมันเลี้ยงให้มันหายป่วยไหมล่ะ? มันเป็นไปได้หรือไม่ได้ออก ถึงเวลามันเป็นไปไม่ได้หรือ

นี่พูดถึงเขาว่า

ถาม : ในเมื่อวิทยาศาสตร์มันจะหักล้างการเวียนตายเวียนเกิด

ตอบ : วิทยาศาสตร์ก็เป็นวิทยาศาสตร์ มันจะไปหักล้างการเวียนตายเวียนเกิดที่ไหนล่ะ? วิทยาศาสตร์มันก็เรื่องวิทยาศาสตร์ ทีนี้เรื่องโลก โลกมันเปลี่ยนแปลง ก็เรื่องมันเปลี่ยนแปลง ถ้ามันเปลี่ยนแปลงนะ นี่ภรรกับ สุญกับ แล้วอนาคตดวงศอกก็กับอนาคตดวงศอก ๑๐ องค์ พระพุทธเจ้า ๑๐ องค์ แล้วพระพุทธเจ้าแต่ละองค์คูสิเวลามันเท่าไร?

ฉะนั้น เวลาทำไรนะ เรื่องนี้พูดจริงๆ แล้วมันไม่ต้องสงสัยหรอก อย่างบ๊วกเบง มันจะว่าเป็นอย่างไร เราไม่พูดออกไปทางวิทยาศาสตร์ เพราะพูดออกไปทางวิทยาศาสตร์แล้วมันต้องพิสูจน์กันอีกไง แล้วมันจะเป็นเรื่องโลกไป เรื่องโลกเราจะขีดไว้แค่โลก วิทยาศาสตร์ขีดไว้แค่นี้ อธิบายศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ แต่ศาสนามันลึกซึ้งกว่า มันละเอียดอ่อนกว่า ถ้าศาสนามันละเอียดอ่อนกว่า มันละเอียดอ่อนกว่าอย่างไร?

นี่การเวียนตายเวียนเกิด เวียนตายเวียนเกิดมันเวียนตายเวียนเกิดอยู่แล้ว เวียนตายเวียนเกิดเพราะมันเป็นวัฏฏะ อย่างเช่นที่พูดตั้งแต่เริ่มต้น กามภพ รูปภพ อรูปภพ กาลเวลาของพรหม ๘๐,๐๐๐ ปี เกินกว่า ๘๐,๐๐๐ ปีก็มี แล้วคิดดูสิในสวรรค์ล่ะ? ในโลกล่ะ? อายุมันแตกต่างกัน คำว่ามันแตกต่างกัน ชีวิตหนึ่งอายุก็แตกต่างกันแล้ว อย่างสัตว์ สัตว์มันก็แตกต่างกัน นรกอเวจีก็แตกต่างกัน พอมันแตกต่างกัน อย่างนี้เรื่องของวิทยาศาสตร์ก็เป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องของวัตถุ แล้วเรื่องของนามธรรมจะเอาอะไรไปปลบล้างล่ะ? จะเอาอะไรไปปลบล้าง?

ถ้าเราไปปลบล้างอย่างนั้น เขาว่ามันไม่มีเวียนตายเวียนเกิด เรื่องชีวิตไม่มีเวียนตายเวียนเกิดเพราะว่าพลังงานมันใช้หมดแล้ว มันไม่มีสิ่งมีชีวิต ถ้าไม่มีสิ่งมีชีวิต แล้วเวลาเราจะกินข้าว แล้วโลกของทิพย์เขากินอะไรล่ะ? เขาอยู่บนโลกนี้หรือ? เขาอยู่มิตินี้หรือ? ไม่ใช่ มันก็ไม่ใช่อีกแหละ เรายังไม่รู้ที่เกิดเขาอยู่ตรงไหนเลย แล้วโลกนี้มันไม่มี เรายังไม่รู้จักที่อยู่เขาเลย แล้วเราไปรู้ตัวเขาได้อย่างไร? วิทยาศาสตร์จะพิสูจน์อะไรตัวเขา? เรารู้ได้อย่างไร? นี่เรารู้ไม่ได้

แต่ที่นี้เขาว่า

ถาม : การเวียนตายเวียนเกิดมีจริงหรือไม่?

ตอบ : การเวียนตายเวียนเกิดมีจริง การเวียนตายเวียนเกิดมีจริง แล้วจิตหนึ่งเห็นไหม ถ้าเวียนตายเวียนเกิดมีจริง สมัยเราเรียนเมืองไทยมี ๑๖ ล้านเท่านั้นแหละ สมัยนี้ ๗๐ ล้าน เกือบ ๗๐ ล้านมันมาจากไหนถ้าจิตหนึ่ง จิตหนึ่งมันมาจากไหนล่ะ?

จิตหนึ่ง เห็นไหม คูสิเวลาจิตนี้มันเวียนตายเวียนเกิด เวียนตายเวียนเกิด เวลามันเกิด เกิดเป็นมนุษย์ เกิดนรกอเวจี เกิดต่างๆ แล้วมันเกิด เพราะในสมัยพุทธกาลนะที่ว่า เป็นควายไ้ เป็นควาย เพราะเวลาเป็นควายชีวิตของควายนะ แต่มันมาเข้าในนิมิตของ

พระ เพราะว่าเขาโดนฆ่า เขาโดนฆ่าแล้วเขารำพันชีวิตของเขา ว่าชีวิตของเขานี้เขาเป็นควาย ให้เขาไถนา เวลาไถนาก็ต้องเอาใจเจ้านาย เวลาเจ้านายไม่พอใจก็ตีเอา พอดีเอาก็เจ็บ พอเจ็บก็พยายามจะเอาใจเจ้านาย เจ้านายอยากให้ทำสิ่งใดก็ทำสิ่งนั้น

หิวน้ำอยากกิน ถ้าเขาไม่ให้กินก็ไม่ได้กิน ถ้าเขาให้กินก็ถึงจะได้กิน เห็นคน เห็นความเป็นอยู่ของมนุษย์นี่อีกฉานัก เขามีความอิสระภาพต่างๆ แต่เราก็มีสถานะของควาย ฉะนั้น เวลาตายไปแล้ว ควายนี่มันไม่มีคุณงามความดีสิ่งใดเลย มีแต่เนื้อใจ ฉะนั้น พอตายแล้วเขาจะเอาเนื้อไปถวายพระ เขานิมิตของพระนะ บอกว่าถ้าเขาถวายเนื้อขอให้ฉันให้หน่อย ฉันไว้เพื่อเป็นบุญกุศล เพื่อให้เกิดเป็นมนุษย์บ้าง อยากจะเกิดมาแบบมีอิสระ

นี่อยู่ในพระไตรปิฎกนะ อยากจะมี เราจะบอกว่าสัตว์มันก็ปรารถนาเกิดเป็นมนุษย์ไง สัตว์หรือสิ่งต่างๆ มันก็ปรารถนาเป็นคน ฉะนั้น พอคนว่ามี ๑๖ ล้านคน แล้ว ๗๐ ล้านมาจากไหน? นี่เมื่อก่อนมีก็พันล้าน เดียวนี้มีเกือบ ๗ พันล้านนะ แล้วมันมาจากไหน? มันจะมากกว่านี้อีก เพราะวิญญูณมันมีไปมหาศาล วิญญูณมันเป็นตัวเกิด แล้วเกิดมาจากไหน? เกิดจากกรรม เกิดจากใจ เกิดจากน้ำคร่ำ เกิดจากโอปปาติกะ มันมีของมันอยู่แล้ว นี่การเวียนตายเวียนเกิดนะ

เวลาฤๅษีชีไพรในสมัยพุทธกาลเขารู้อดีตชาติได้ ถ้าเขารู้ได้เขาก็รู้จบ เขารู้อดีตชาติได้มันก็จบในเรื่องการเกิดและการตาย แต่ไม่ได้ชำระการเกิดและการตาย รู้ว่าเกิดตายก็รู้อดีตชาติใจ ทีนี้ถ้ามันรู้กระซิบ เดียวนี้รู้กระซิบอีกแล้ว เดียวนี้ไอ้พวกกระซิบมันเยอะ แล้วกระซิบนะ กระซิบเอามันเชื่อกันไปหมดเลย ถ้ากระซิบทำไมต้องไปเชื่อเขา ถ้าเขาเวียนตายเวียนเกิดเราก็เวียนตายเวียนเกิด เขามีจิตเราก็มีจิต ถ้าจิตของเราเรายังสงสัยอยู่ เรายังทุกข์อยู่ เราต้องไม่เชื่อคนอื่น เราไปฟังคนอื่นทำไม? เราต้องทำของเรา รู้ของเรา เห็นของเรา จะแก้ความสงสัยของเรา ถ้ามันแก้ความสงสัยของเรามันก็จบไป

นี่ถ้ารู้ว่าเวียนตายเวียนเกิด เวียนตายเวียนเกิดมันมีกรรม การเวียนตายเวียนเกิดเปรียบเทียบกับเหมือนในครอบครัว ในครอบครัวหนึ่งพ่อกับแม่คนเดียวกัน เวลาลูกออกมา ๒ คน ๓ คน ลูกนิสัยไม่เหมือนกัน ทำไมออกจากพ่อแม่คนเดียวกันทำไมลูกนิสัยไม่เหมือนกัน ไม่เหมือนกันเพราะว่าปฏิสนธิจิต จิตที่มันออกมาเกิดนี่จิตของเขา จิตของเขา เวลาจิตที่มันเวียนไปในโลกนี้ เห็นไหม จิตที่มันเวียนในโลกนี้ ทำดี ทำชั่วมันเป็นพันธกรรม

พันธุกรรมหมายถึงว่ามันฝึก หมั่นย้ำคิด ย้ำทำ ย้ำคิด ย้ำทำจนเป็นจริต จนเป็นนิสัย คิดแล้วคิดเล่า คิดอยู่อย่างนั้น คิดจนเป็นนิสัย แล้วนิสัยที่มันติดจิตนั้นมันก็มาเกิดในกรรมนั้น แล้วลูก ๓ คน ๔ คนมันก็คนละนิสัย คนละจิตที่มันมาเกิด นี่ไงเวียนตายเวียนเกิดไง มันพิสูจน์ให้เห็นไงว่านิสัยของคนไม่เหมือนกันไง มันพิสูจน์ให้เห็นว่าคนเกิดมาแล้วบุญ บาปต่างกันไง บุญ บาปต่างกันเพราะจิตของเขาได้สร้างบุญสร้างกรรมมาไง นี่ไงมันพิจารณากันเวียนตายเวียนเกิด

ถาม : นี่เวียนตายเวียนเกิดมีหรือไม่มี?

ตอบ : อ้าว อันนี้เพราะเราจะบอกว่าเราพยายามจะไม่พูดไปในวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์แล้วมันต้องพิสูจน์ ถ้าเป็นพิสูจน์ไปแล้ว เพราะเราจะบอกว่าศาสนาพุทธมันมีคุณค่ามากกว่าวิทยาศาสตร์ เราไม่ดึงศาสนาให้ต่ำลงไปเป็นโลกหรือ เราพยายามจะพูดเรื่องศาสนาไว้ เรื่องศาสนาพุทธไว้เป็นพุทธศาสนา วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องแสดงออกของศาสนาเท่านั้น เราไม่ดึงฟ้าต่ำ เราไม่ดึงศาสนาลงไปเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นโลก ฉะนั้น เราพยายามจะกันไว้ ไม่พูดลงไปเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อต้องพิสูจน์กับทางโลกเขา

ฉะนั้น เวียนตายเวียนเกิด จะเชื่อหรือไม่เชื่อนั้นอีกเรื่องหนึ่ง นั่นเรื่องของเขา แต่ความจริงนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้น เวลาคนเขาจริงแล้วนะมันจนกับความจริง จนต่อเหตุ จนต่อผล เหตุผลนั้นเหนือกว่า แล้วเหตุผลนั้นเรากระดิกไม่ออกหรือ ถ้าเราเข้าไปในความจริงแล้วมันจะเป็นแบบนั้น นี่ผู้ปฏิบัติธรรมมันจะเข้ามาตรงนี้

ถาม : ๔. หรือว่าจริงๆ แล้ว การหลุดพ้นก็คือการเข้าใจ (แต่ไม่ใช่เฉยชาต่อการเกิด แก่ เจ็บ ตาย) จึงไม่ดีใจและไม่เสียใจ และเข้าใจว่ามันเป็นตามกาลเวลา

ตอบ : นี่ไงธรรมะเป็นธรรมชาติไง การหลุดพ้นมันก็คือความเข้าใจ พอเข้าใจแล้วมันก็ไม่ดีใจ แล้วมันก็ไม่เสียใจ ให้โยมไปกู้เงินคนมาพันล้าน แล้วก็ไม่ได้ใจ ไม่เสียใจ คือไม่ต้องใช้ใจ กู้มาพันล้านเลยนะ แล้วบอกว่าไม่ได้ใจ ไม่เสียใจ คือไม่รู้รู้ใจ เอาไหมล่ะ? จะถามผู้ถาม จะขอกู้เงินสักล้านหนึ่ง แล้วบอกว่าไม่ได้ใจ ไม่เสียใจ ไม่รับรู้ล้านนั้น ยอมรับไหม? ขอกู้เงินสักล้านหนึ่ง แล้วบอกไม่ได้ใจ ไม่เสียใจ คือลืมนั่นไป ยอมรับหรือเปล่า?

มันเป็นไปไม่ได้หรอก ศาสนาพุทธนะสร้างบุญญาธิการมาแบบพระโพธิสัตว์ แล้วพระเจ้าอโศกมหาราช แล้วครูบาอาจารย์ผู้ที่มีบุญญาธิการเชื่อถือศรัทธา เชื่อถือศรัทธาโดยที่ไม่มีปัญญากันเลยหรือ? ถ้าเขามีปัญญาเขาจะเชื่อถืออย่างนี้หรือ? นี่ความเชื่อของเขา การที่ว่าการจะหลุดพ้น จะหลุดพ้นแบบเข้าใจแต่ไม่ใช่เฉยชา หลุดพ้นเฉยๆ เป็นไปไม่ได้ คำว่าเป็นไปไม่ได้เพราะมันไม่มีตัวจิตใจ ถ้ามันมีตัวจิต ตัวจิตตัวเกิด ตัวดับเหตุ ถ้าดับเหตุ ตัวจิตตัวเกิดปฏิบัติสัจจิต

“นี่จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ขุ่นมัวด้วยอุปกิเลส”

ไอ้ผู้ที่มีมันจมอยู่กับกิเลส ไอ้ผู้ที่ข้ามพ้นกิเลส ไอ้ผู้ที่ข้ามพ้นจากนี้มันมาจากไหน? ถ้ามันไม่มีผู้ที่ข้ามพ้นกิเลสมันจะข้ามพ้นกิเลสไปได้อย่างไร? ไอ้ผู้ที่เกิด ที่ตายนี้ไง ปฏิสนธิมันยังลงในครรภ์ ปฏิสนธิอุบัติในโอปปาติกะ ปฏิสนธิมันไปของมัน ปฏิสนธิจิตมันไปตามวิญญู ถ้าปฏิบัติสัจจิตมันไปตามวิญญู แล้วบอกไม่รับรู้มัน แล้วเฉยชามัน เข้าใจมันแล้วมันจะหลุดพ้น มันจะหลุดพ้นมาจากตรงไหน? มันเป็นไปไม่ได้ไง

นี่ถ้ามันเป็นไปได้ มันต้องย้อนกลับมาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอานาปานสติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษามาขนาดไหน กลับมาอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก พอจิตมันสงบเข้ามาแล้ว นี่ออกหรือคั่น ออกหรือคั่น เห็นไหม บุญเพนิวาสนาสุตติญาณ จตุปปาตญาณ อาสวัภยญาณ อาสวัภยญาณ ทำลายอาสวัภยหมดสิ้นจากใจไป ถ้าทำลายอาสวัภยหมดสิ้นไปแล้ว นั่นแหละมันหลุดพ้นที่นั่น ทำลายอาสวัภยทำลายที่ไหน?

คนเรานี่เป็นหนี้ เป็นสิน เป็นทุกข์ เป็นยากมันอยู่ที่ไหน? แล้วจะชำระล้างที่ไหน? ถ้าไม่รู้ที่เกิด ที่ตาย ไม่รู้ต้นเหตุของการเป็นหนี้ เป็นสิน แล้วไม่รู้ที่เกิดของการเกิด แล้วมันจะดับที่ไหน? มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันต้องมีตัวจิตก่อน นี่ไฉนกรรมฐานเราถึงสอนทำความเข้าใจ ถ้าจิตมันสงบเข้ามาๆ ถ้าจิตไม่สงบใครเป็นคนจัดการ? ใครเป็นคนจัดการ? นี่เวลาพวกเรารับจ้างทวงหนี้ เขาต้องสืบก่อนว่าใครเป็นลูกหนี้ ลูกหนี้อยู่ที่ไหน แล้วต้องตามหาตัวให้ได้ ตามหาตัวเสร็จแล้วถึงจะเข้าไปสอบสวนว่าเขาเป็นหนี้ได้อย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีตัวจิตใครเป็นเจ้าของทุกซ์? ศาสนา นี่ไงธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นสาธารณะ เป็นสมบัติของทุกๆ คน แล้วสาธารณะมันก็อยู่ที่สาธารณะ แล้วตัว เราได้อะไร? ตัวเราก็ทุกข์ร้อนใจ หน้าขึ้นอกตรม ต่อหน้า แหม หน้าขึ้นเขียว มีความสุข เขียว พอกลับเข้าบ้านนี้หัวทึมบ่อ หน้าขึ้นอกตรม มีแต่มรรยาทสังคม ความเป็นจริงไม่มี ในหัวใจ ถ้าความเป็นจริงมีในหัวใจมันทำ พอจิตมันสงบเข้ามา พอจิตมันออกพิจารณา ของมัน จิตมันแยกแยะของมัน จิตมันทำลายของมันเข้ามา เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา นี่มัน จะไปรู้ของมัน อันนั้นต่างหากมันไม่ใช่รู้เฉยๆ หรือก แหม แต่ไม่ใช่เฉยชา

ถ้ามันรู้เฉยๆ รู้อย่างไรรู้เฉยๆ มันไม่มีมรรคญาณไง มันไม่มีเหตุมีผลไง เพราะเรา สร้างเวรสร้างกรรมกันมาใช่ไหม? มันก็ร้อยรัดเข้ามาในหัวใจใช่ไหม? พอมรรคญาณ จักรมันเกิดขึ้นมา ปัญญามันเกิดขึ้นมามันก็ไปแยกแยะใช่ไหม? มันก็ไปคลายออกใช่ ไหม? พอมันคลายออกแล้วมันก็ทำลายใช่ไหม? พอทำลายสังโยชน์มันก็ขาด ทุกอย่าง มันขาด มันต้องมีที่มาที่ไปสิ ถ้าไม่มีที่มาที่ไป โธ่ เขาจะบอกว่าจริงๆ การหลุดพ้นคือมัน ไม่มี โอ้โฮ มันก็คือการเข้าใจเฉยๆ รู้เท่ากาลเวลา

เราจะบอกว่านี่ถ้าวิทยาศาสตร์เป็นอย่างนี้นะ แล้วตอนนี้นะธรรมะมันล้น ธรรมะ กับลัทธิความเชื่อมันล้นกันไป ล้นจนข้ามขอบเขต พอข้ามขอบเขตกันไปก็เอา วิทยาศาสตร์มาอ้างอิง นี่เวลาแสดงธรรม เห็นไหม แสดงธรรมเป็นวิทยาศาสตร์ เราถึง บอกว่าธรรมะนี่สูงส่งมากแต่แสดงก็แสดงเป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์คือว่าทุกคนมี การศึกษา มีพื้นฐาน พอพื้นฐานก็จะเข้าใจศาสนาได้ แต่พอคนเราไปยึดเอาวิทยาศาสตร์ เป็นหลัก พอวิทยาศาสตร์เป็นหลัก พอความเข้าใจแล้วมันก็รับรู้ได้ พอรับรู้ได้นี่ก็เป็น ธรรมะไง ที่ไหนมีทุกซ์ก็ทิ้งมันสิ เวทนาก็ไม่เอา มันทุกซ์ก็ไม่เอา อะไรก็ไม่เอา เป็นพระ อรหันต์ โอ๊ย ปวดหัว เพราะอะไร? มันอ้างแบบโลกๆ นี่ไง

ตอนนี้ศาสดาใหม่เกิดเยอะนะ ทางลัด อยู่เฉยๆ เป็นพระอรหันต์ไม่ต้องกำหนด กำหนดก็เป็นทุกซ์ ทิ้งให้หมด ทิ้งทุกอย่างเลย ทิ้งแล้วเป็นพระอรหันต์ นี่รู้เฉยๆ ไง ศาสดาเดี๋ยวนี้เยอะ เพราะอะไร? เพราะไม่มีวุฒิภาวะ ไม่มีที่มาที่ไป ไม่มีเหตุ ไม่มีผล นี่ ไงมันถึงไม่ลงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ลงธรรมวินัย แล้วก็บอกว่าเวลาพูด เรื่องธรรมวินัยๆ ทำไมเราไม่ทำตามธรรมวินัย? ก็ทำตามธรรมวินัย แต่มันตีความ แตกต่างกันไป เขาก็ตีความของเขา แล้วว่าต้องทำอย่างนั้นถึงจะเป็นความจริงของเขา

นี่เวลาเรามีความเชื่ออย่างนี้ แล้วกิเลสมันอยู่กับเรา เห็นไหม นี่ไงเวลาบอกว่า ปัญญาของกิเลส ปัญญาของกิเลส นี่เป็นปัญญา วิทยาศาสตร์เป็นปัญญา แต่มันก็อ้างอิง ตั้งแต่ข้อที่ ๑. บิ๊กเบงมา ระยะเวลาของนรกมันยาวกว่า มันจะทำให้เราแบบว่า เขาเรียกว่ากวนน้ำให้ขุ่นก่อนไง พอกวนน้ำให้ขุ่นปั๊บมันไม่เห็นภาพใช่ไหม? มันก็เลยมัวใช่ไหม? พอมัวเสร็จแล้วก็ว่ารู้เฉยๆ ก็นิพพานไป

นี่ปัญญากิเลสมันเป็นแบบนี้ กวนน้ำให้ขุ่นก่อน กวนบารมีธรรมของเรา ความเชื่อมั่นของเราให้มันรวนเรก่อน ทำลายความมั่นคงของเราก่อน พอทำลายความมั่นคงแล้ว อืม มีนๆ แล้วนะ เริ่มมีนๆ แล้ว เออ น่าจะใช่ พอมีนๆ ไข่ปั๊บ พอรู้เท่าที่เฉยเฉย เออ เฉยก็ใช่ นี่มันล้นไป วิทยาศาสตร์ก็ล้นเข้ามาในธรรมะ ธรรมะก็ล้นออกไปโลก มันล้นกันไป เกินกันไป กลายเป็นหน้าขึ้นนอกตรม กลายเป็นเรื่องโลก นี่พูดถึงการหลุดพ้นแบบนี้ก็เข้าใจกันไปนะ

ถาม : ๕. หรือว่าจิตวิญญาณทั้งหลายก็ไม่มีจริง เพราะว่าถ้าเราปล่อยวางได้แล้ว คำว่าตัวเรา ตัวเขามันก็ไม่สำคัญ พอถึงขั้นนั้นก็ไม่ได้เกี่ยวแล้วว่าใครจะเกิด ใครจะตาย มันก็เป็นการเวียนว่ายตายเกิดเช่นเดียวกัน

ตอบ : นี่มันล้นมาอย่างนี้ไง เวลาวิทยาศาสตร์มันล้นเข้ามานะ มันล้นเข้ามาในธรรมะ เออ ล้นมาจนว่า “หรือจิตก็ไม่มีอยู่จริง” โอ๊ย ปวดหัวแล้ว ปวดหัว จิตวิญญาณนะ มันเหมือนต้นไม้ สิ่งมีชีวิตที่ไม่มีวิญญาณครอง

เวลาในสมัยพุทธกาลนะ เทพารักษ์อยู่บนต้นไม้ พระนี่สมัยเป็นป่ามาก ไปตัดต้นไม้ของเขาเอามาสร้างกุฏิ เทพารักษ์ไปฟ้องพระพุทธเจ้า บอกว่าพระอยากได้กุฏิ เทพารักษ์เขาก็อยากได้วิมานของเขา แล้วไปตัดวิมานของเขาได้อย่างไร? ไปตัดต้นไม้เอามาสร้างกุฏิ แต่วิมานอยู่บนต้นไม้เพราะเป็นเทพารักษ์ ไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าถึงได้บัญญัติ เห็นไหม พระพุทธเจ้าถึงได้ตีพระองค์นั้นด้วย แล้วให้เทพารักษ์ไปอยู่ในวิมานใหม่

นี่พระพุทธเจ้าบอกกับเทพารักษ์ นี้อยู่ในพระไตรปิฎก ไปค้นได้ในวินัยปิฎก นี่แล้วบอกว่ามันไม่มีอยู่หรือ? จิตวิญญาณไม่มีหรือ? จิตวิญญาณมี ถ้าไม่มีเราต้องไม่มีความรู้สึก ถ้าจิตวิญญาณไม่มีนะเขาเอาฮาสลบไปรบในโลกละเลย แล้วพวกเราก็ซื้อบื้อไม่

รับรู้อะไร นี่จิตวิญญาณไม่มี แล้วนี่มีไหมล่ะ? มีเพราะเราทุกข์ไง มีเพราะเรารู้สึกไง มีเพราะเราเศร้าหมอง เราส่องใสกันอยู่นี่ไง ไม่มีหรือ? ไม่มีอย่าทุกข์สิ ไม่มีอย่าทุกข์ แล้วทุกข์ทำไม?

เขาบอกผีไม่มี ไอ้ผีตัวแรกพูดอยู่นี่ไง ไอ้ผีตัวนี้ฝึกกลางหัวอก จิตวิญญาณของเราที่ ผีตัวแรก แล้วผีไม่มี เทวดาไม่มี ไม่มีแล้วมีเอ็งได้อย่างไร? มีทั้งนั้นแหละ เพียงแต่จะ พิสูจน์กันอย่างไร? ถ้าพิสูจน์กันโดยความจริงมันก็จะความจริงของมัน ถ้าพิสูจน์กัน โดยไสยศาสตร์ ถ้าพิสูจน์โดยไสยศาสตร์มันก็จะลั่นกันไป นี่โลกกับธรรมจะลั่นกันไป ลั่นกันมา แล้วมันก็ทำหิ้งๆ พองๆ ไปก็อ้างวิทยาศาสตร์เลย พออ้างวิทยาศาสตร์ทุก คนก็บื้อๆ ซื่อๆเลย เถียงไม่ออกไป ใครจะไปลบล้างทฤษฎี? ใครจะลบล้าง วิทยาศาสตร์?

นี่ก็เหมือนกัน พออ้างขึ้นมาพระพุทธรูป อ่างพุทธรูปเลยนะ อ่างพระไตรปิฎก เลยนะ พออ้างพระไตรปิฎกพวกเราก็กะเบาะๆ เบาะๆ อ้างพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกยกใส่ หัวไว้ พระไตรปิฎกเชิดชูไว้ แต่กูจะเถียงมึง เถียงไอ้คนพูดพระไตรปิฎก แต่ พระไตรปิฎกยกใส่ศีรษะไว้ พระพุทธเจ้า ธรรมวินัยยกไว้ต่างหาก แต่ไอ้คนอ้างอ้างใน แง่มุมใด? พูดในเรื่องอะไร?

อันนี้ก็เหมือนกัน เขาว่า

ถาม : จิตวิญญาณทั้งหลายก็ไม่มีจริงเพราะว่ามันปล่อยวาง

ตอบ : การปล่อยวาง ไอ้ฉันมันพูดเข้าข้างตัวเองนะ มันเป็นไปได้ โทษนะ เวลาคนมีความรัก แหม มันสุขมาก สุขมากๆ เลย พอมันไปทุกข์เข้ามานะ คนในอยาก ออก คนนอกอยากเข้า (หัวเราะ) ไอ้คนในก็อยากจะทำออก เวลามันทุกข์อยากออก ไอ้คน นอกก็อยากจะทำเข้าแล้ว ถึงตอนนั้นมันจะรู้จริงหรือไม่จริง มีหรือไม่มี ตอนมันทุกข์ ขึ้นมามึงจะรู้มีหรือไม่มี

นี่ก็เหมือนกัน เพราะมันยังไม่รู้ไง

ถาม : หรือว่าจิตวิญญาณก็ไม่มี เพราะว่ามี การปล่อยวาง คำว่าตัวเรา ตัวเขาก็ ไม่สำคัญ เพราะถึงขั้นนั้นก็ไม่เกี่ยวแล้วว่าใครจะเกิดใครจะตาย

ตอบ : ให้อุคอย่างนี้มันพูดแบบ กรณีอย่างนี้นะทิจู ทิจูว่าโลกมี ทิจูว่าไม่มี ทิจูต่างๆ ในสมัยพุทธกาลมีมาทั้งนั้นแหละ มันเป็นเรื่องที่ไม่มหัศจรรย์เลย ทีนี้ไม่มหัศจรรย์ เราถึงขึ้นต้นด้วยคำว่าอินไทยใจ สิ่งใดถ้ามันไม่เกี่ยวกับอริยสัจ ไม่เกี่ยวกับมรรคไม่ต้องไปตอบมัน ไม่ต้องตอบหรอก ทีนี้พอไม่ต้องตอบ นี่เวลาไม่ตอบก็บอกว่าศาสนาพุทธไม่รู้จริง ศาสนานี้ไม่มีคุณค่าจริง ฉะนั้น เวลา मिलินทปัญหา เห็นไหม मिलินทถามพระนี่จนตรอกหมดเลย นาคเสนเพิ่งมาเกิดนะ เกิดแล้วพระไปฝึกไว้เพื่อมาตอบ मिलินท มาตอบ พระเจ้า मिलินท พอตอบเสร็จแล้ว मिलินทปัญหาถึงได้เป็นสูตรในศาสนาที่ทุกคนต้องศึกษา

นี่ก็เหมือนกัน อ่างวิทยาศาสตร์ๆ อ่างโลกใจแล้วถามพระ พระก็ว่าอินไทยๆ ไม่ตอบเลย นี่เราก็อินไทยเหมือนกัน เพราะถ้าอินไทยมันต้องแบ่งใจ น้ำดีและน้ำเสีย น้ำดีต้องแยกน้ำดีไว้ น้ำเสียต้องแยกน้ำเสียไว้ อย่าให้น้ำเสียกับน้ำดีมาปนกัน ถ้า น้ำเสียกับน้ำดีปนกันมันก็กลายเป็นน้ำที่ไร้ประโยชน์ไม่ได้ไปเลย ศาสนาเป็นศาสนา เรื่องโลกเป็นเรื่องโลก เอมามาปนกันไม่ได้ แล้วถ้าคนจะพิสูจน์ วิทยาศาสตร์วางไว้ก่อนแล้วหลับตาให้ได้ พุทธโธเอาให้อยู่ก่อน เอาจิตให้ได้ก่อน ถ้าเอาจิตได้แล้วเดี๋ยวจะพิสูจน์กันว่าจริงหรือไม่จริง ถ้าพิสูจน์ได้แล้ว หลวงตาทำประจำ

“ถ้าใครปฏิบัติได้แล้วจะมาราบศพผม”

ถ้าเราปฏิบัติไปถึงจริงนะ เราจะไปกราบศพ กราบศพคือกราบสัจจะที่หลวงตาท่านพูดไว้ นี่ก็เหมือนกัน เราจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปี แล้วเราเพิ่งรู้วันนี้เอง พระพุทธเจ้าพูดไว้แล้ว ๒,๕๐๐ กว่าปี แต่พวกเราเพิ่งรู้วันที่เราปฏิบัติได้ ถ้าวันไหนปฏิบัติได้จะกราบศพแล้วกราบศพอีก กราบด้วยความซาบซึ้งใจ ที่เรากราบพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ สังฆคุณ เรากราบถึงความเมตตาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ

ฉะนั้น ศึกษาไปแล้วนี่ศึกษาไว้เป็นเรื่องโลกๆ แล้วพิจารณาไป ถ้าเป็นโลกก็ยังคงคิดอย่างนี้ แต่ถ้าจิตใจมันเป็นธรรมขึ้นมา มันจะคิดเรื่องของธรรมะขึ้นมา แล้วมันจะเป็นประโยชน์กับตัวเองใจ สิ่งใดถ้ามันเป็นความจริงแต่ไม่เป็นประโยชน์ พระพุทธเจ้าก็บอกไม่ต้องพูด ไม่ต้องพยากรณ์ไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเป็นประโยชน์นะ สิ่งใดเป็นประโยชน์สะท้อนใจพวกเรา อะไรที่มันสะท้อนใจ แล้วใจนี้ได้แก้ไข ใจนี้ได้ตัดแปลง ใจนี้ได้ทำคุณงามความดีของเรา อันนี้เป็นคุณประโยชน์ของเรา เอวัง